

Redaktionelt forord

Temanummer: Dansk forsvar og forsvarspolitik i vækst og forandring. Og hvad så?

Ruslands fuldskalainvasion af Ukraine i februar 2022 markerer et afgørende forsvars- og sikkerhedspolitisk vendepunkt for Europa. Forsvarspolitik hører nu til blandt de absolut vigtigste områder. Fra i en årrække at have været et relativt marginalt politisk emne i den offentlige debat er forsvaret nu et helt centralt emne. Det er en tendens, der de senere år har gjort sig gældende, men som især i 2025 er slået igennem (Klinge 2025). Endda i en sådan grad, at en meningsmåling i oktober viste, af 15 procent af de adspurgte danskere mente, at forsvar var det allervigtigste emne. Hermed overgik det ikke blot traditionelle højdespringere som sundhed, klima, økonomi og indvandring, men var simpelthen det emne, som flest danskere mente, politikerne skulle prioritere højest (Carlsen 2025).

Bevægelsen kan til dels tilskrives de mange og historisk dyre aftaler og investeringspakker, der har til formål at genoprette og styrke Forsvarets evne til igen at kunne afskrække og i givet fald udkæmpe en krig i nærområdet, som regeringen støttet af end dog meget brede flertal i Folketinget har vedtaget siden invasionens begyndelse. Men nok så vigtig er samtidig følelsen af alvor og nødvendighed. En følelse, der er blevet yderligere bestyrket efter genvalget i november 2024 af Donald Trump som præsident i USA som følge af hans manglende vilje til at udstede håndfaste forsikringer omkring NATO-alliansens fremtid og det amerikanske engagement i Europa. Måske bevidner vi ligefrem begyndelsen på enden for det transatlantiske interesse- og værdifællesskab? Hvorom alting er, er den danske oprustning, på den ene side, et resultat af ønsket om at fastholde USA engageret i Europa. På den anden side erkendelsen af, at europæerne på sigt skal kunne afskrække Rusland uafhængigt af USA, hvilket samtidig spiller sammen med visionen om europæisk strategisk autonomi, som blandt andet Europa-Kommissionen stræber efter.

Uanset bevæggrundene er der bred politisk enighed om, at Danmark skal have et mere slagkraftigt forsvar – og gerne så hurtigt så muligt. Samlet set er der afsat ca. 360 mia. kr. Den politiske konsensus om at hæve forsvarsudgifterne betragteligt er samtidig funderet i stor tilslutning i befolkningen. Eksempelvis viste en meningsmåling i sommeren 2025, at 70 procent af de adspurgte danskere generelt bakkede op om at øge forsvarsbudgettet, mens ambitionen om at anvende fem procent af bruttonationalproduktet (BNP) på forsvar og sikkerhed, der samtidig blev vedtaget som ny målsætning i NATO, nød støtte fra 57 procent (Nissen & Schacke-Barfoed 2025). Foruden følelsen af sikkerhedspolitisk nødvendighed kan den brede politiske og befolkningsmæssige

**JAKOB LINNET
SCHMIDT**

Dansk Institut for
Internationale Studier og
Københavns Universitet
jals@diis.dk

**JEPPE TEGLSKOV
JACOBSEN**

Nationalt
Forsvarsteknologisk
Center
jeppetj@nfc.dk

tilslutning formentlig også tilskrives, hvad økonomer har betegnet som en ”helt unik situation” med ”exceptionelt gode” finanser (Simonsen 2025). Det tilsyneladende nærmest ubegrænsede såkaldte økonomiske råderum har således bevirket, at de oplevede konsekvenser ved den kraftige oprustning og omfattende støtte til Ukraine indtil videre har været begrænsede. Det er dog oplagt, at dette ikke kan vare ved, og at det på sigt kan blive nødvendigt med ømtålig prioritering mellem våben, velfærd og grøn omstilling samt en genaktivering af den traditionelle diskussion om finansiering (Svendsen 2025).

Samtidig foregår den kraftige og hurtige genopbygning af Forsvaret, der tåler sammenligning med de tidlige NATO-år, blandt andet i et geopolitisk landskab under fundamental forandring, hvor ikke bare EU's og NATO's roller er til debat, men hvor også sammenholdet inden for Rigsfællesskabet er på spil, og hvor nordisk samarbejdet har fået grundlæggende nye muligheder med Finlands og Sveriges NATO-medlemskab. Foruden indkøb af militært isenkram handler tilvejebringelsen af et slagkraftigt forsvar også om vedligeholdelse af nedslidte bygninger, om HR-initiativer, der kan rekruttere og fastholde de rette medarbejdere, om organisatoriske tilpasninger og samarbejder, der sikrer, at ny teknologi udvikles og implementeres ordentligt, og at relevante erfaringer fra Ukraine hjemtages.

Dette temanummer samler 12 af Danmarks førende forskere inden for en række forskellige fagområder og forsvarspolitiske subdiscipliner, som fordelt på 7 artikler belyser nogle af de væsentligste temaer, tendenser, vilkår, udfordringer og muligheder, der aktuelt gør sig gældende på forsvarsområdet. Som allerede nævnt er der udbredt politisk vilje til at hæve forsvarsbudgettet betydeligt. Denne vilje er imidlertid af nyere dato. *Jakob Linnet Schmidt* og *Mikkel Runge Olesen* afdækker i deres artikel, at skiftende danske regeringer fra 2014 og frem kun nødtvunget, og med blik på andre allierede, bevægede dansk forsvarspolitik i retning af NATO's daværende målsætning om at anvende to procent af BNP på forsvar. De iagttager to markante skift i synet på forsvarsudgifter. Et der indtraf med den russiske fuldskalainvasion af Ukraine i 2022, og et i 2025 i relation til usikkerheden om den transatlantiske alliance, som Donald Trumps tilbagekomst som præsident i USA skabte. Genvalget af Trump har også haft indvirkning på Kongeriget Danmark. Trumps bemærkelsesværdige ønske i 2019 om at erhverve sig Grønland blev i 2025 genfremsat og forstærket med udtalelser, hvori han ikke ville afvise muligheden for at anvende økonomiske og militære midler i bestræbelserne på at tilegne sig øen. *Jon Rahbek-Clemmensen* argumenterer i sin artikel for, at de nye forsvarsinvesteringer i Arktis og Nordatlanten sigter mod at bibeholde en balance mellem tre traditionelle strategiske interesser i form af forholdet til USA og andre allierede, sammenhængskraften i Rigsfællesskabet og ønsket om lavspænding i regionen, men at de er udfordret af Trumps ønsker og tiltagende stormagtskonkurrence. Også i Norden er der sket markante sikkerhedspolitiske forandringer, idet Finland og Sverige som følge af invasionen af Ukraine har opgivet alliancefrihed og meldt sig ind i NATO. Som *Amelie Theussen* påpeger i sin artikel, betyder dette skifte trods tilbageværende udfordringer,

at perspektiverne for nordisk forsvarssamarbejde er historisk gode. Samtidig er stærkt regionalt samarbejde i regi af NATO og EU afgørende i en situation, hvor den amerikanske præsident skaber usikkerhed.

I den skærpede sikkerhedspolitiske situation i Europa er EU rykket fra periferi til centrum ved at omsætte økonomisk og teknologisk styrke til militær kapacitet. En ny europæisk forsvarøkonomi er ved at blive etableret. Et centralt element heri er forsvarsteknologisk innovation, hvilket er emnet i den artikel, som *Jeppe Teglskov Jacobsen* og *Trine Rosengren Pejstrup* har skrevet. De diskuterer udfordringer, muligheder og risici ved det såkaldte triple helix-samarbejde mellem forsvar, forskning og forretning, som skal overkommes, for at forsvarsteknologisk innovation kan blive en succes. En succesfuld forsvarsteknologisk innovation var netop udgangspunktet for en opsigtsvækkende operation i sommeren 2025, hvor Ukraine ramte mere end 40 bombe-, overvågnings- og transportfly på luftbaser dybt inde i Rusland. Det centrale element i operationen var små, billige droner, der er i færd med at forandre, hvordan der føres krig. *Andreas Immanuel Graae* og *Daniel Møller Ølgaard* peger i deres artikel på, at erfaringerne fra dronekrigen i Ukraine ikke kun er anskaffelse af droner, men at der også er behov for en kulturel transformation samt stillingtagen til, om Danmark i tillæg til menneskestyrede droner også skal erhverve sig autonome droner.

Dronernes indtog blev også synlig i en dansk kontekst i efteråret 2025 i form af en række droneobservationer ved danske lufthavne og kaserner. Selvom bagmændene indtil videre er uidentificerede, spillede det ind i vurderinger fra Forsvarets Efterretningstjeneste, som længe har talt om tiltagende risiko for hybride trusler. Og særligt i en skærpet sikkerhedspolitisk situation spiller efterretningstjenester og deres vurderinger en central rolle. I den forbindelse er tillid til deres vurderinger afgørende for demokratisk legitimitet. *Kira Vrist Rønn*, *Melanie Sofia Hartvigsen* og *Hedvig Ördén* peger i deres artikel på, at øget offentlig indsigt og debat er vigtig for at skabe den nødvendige begrundet tillid til efterretningstjenester.

Et afgørende element i Forsvarets vækst, ikke mindst i en situation med rekordhøj beskæftigelse, er rekruttering og fastholdelse. Også på dette område er der de seneste år sket en udvikling. Dels er det politisk besluttet at indføre en forlænget og fuld ligestillet værnepligt for både mænd og kvinder, dels en række HR-initiativer, der skal styrke rekruttering og fastholdelse. Et centralt element i Forsvarets HR-strategi er veteranpolitikken, og her vedtog regeringen med en bred forligskreds i 2024 en ny aftale om udviklingen af veteranindsatsen. Den nye veteranpolitik kommer samtidig med, at der internationalt er kommet nye forståelser af traumer til. *Lars Williams* behandler i temanummerets sidste artikel de nye traumbegreber som moralske skader og kompleks PTSD, der vil blive indført med den nye veteranpolitik. Det kommer til at kræve et stort arbejde at udvikle og omsætte ny viden til konkrete behandlings- og forebyggelsesstrategier.

God læselyst!

Referencer

- Carlsen, Emilie Utzon (2025). Et politisk emne topper for første gang i ny måling. *DR*, 9. oktober. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/et-politisk-emne-topper-foerste-gang-i-ny-maaling>.
- Klinge, Tobias Leth (2025). Et nyt emne er strøget op i toppen blandt vælgerne. *DR*, 31. januar. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/et-nyt-emne-er-stroezet-op-i-toppen-blandt-vaelgerne>.
- Nissen, Christine & Iben Tybjerg Schacke-Barfoed (2025). Trump får europæerne til at rykke sammen. Tænkertanken EUROPA, 23. juni. <https://thinkeuropa.dk/node/4207/pdf-export>.
- Simonsen, Tobias Bonde (2025). Danmark i "unik position" til at finde penge til forsvaret, men andre lande står i problemer til halsen. *TV2*, 20. februar. <https://nyheder.tv2.dk/politik/2025-02-19-mens-danmark-oeser-med-penge-i-krigskassen-er-posen-tom-blandt-vigtige-allierede>.
- Svendsen, Anders Byskov (2025). Oprustning kommer med 'afsn' andre steder, men både partier og vælgerne bakker op. *DR*, 4. juni. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/oprustning-kommer-med-afsn-andre-steder-men-baade-partier-og-vaelgerne-bakker-op>.